

Vijftien gedichten
Fifteen poems
Пятнадцать стихотворений

Vijftien gedichten
Fifteen poems
Пятнадцать стихотворений

MIKHAIL KATSNELSON

Uitgave ter gelegenheid van de uitreiking van de Spinozapremie 2013 aan Professor Mikhail Katsnelson in opdracht van het college van bestuur van de Radboud Universiteit Nijmegen

Published on the occasion of the presentation of the Spinoza Prize 2013 to Professor Mikhail Katsnelson on behalf of the Executive Board of the Radboud University Nijmegen

Опубликовано при поддержке правления Университета Радбауда в Неймегене по случаю получения профессором Михаилом Кацнельсоном Премии Спинозы в 2013 году

Radboud University Nijmegen

INLEIDING

Uit verlangen naar Rusland werd een dichter geboren: theoretisch fysisch Mikhaïl Katsnelson. In 2002 vertrok hij, vijfenveertig jaar oud, tegen wil en dank naar het Westen. Met de Sovjet Unie was ook de grote natuurkundetraditie van dat land verkruid. In 2004 werd hij hoogleraar in Nijmegen. Hier ontmoette hij Andre Geim en Kostya Novoselov, die juist voor het eerst grafeen geïsoleerd hadden. Ze hadden een klik, de drie Russen. De veelzijdige Katsnelson bleek dé theoreticus die de experimentatoren kon helpen om de wonderlijke eigenschappen van grafeen, tweedimensionaal koolstof, te voorspellen en te doorgronden. Wetenschappelijk ging het crescendo – ook de andere onderzoekslijnen van Katsnelson floreerden.

‘Zie het als een erfenis uit mijn Sovjettijd. Ik ben gewend om honderd projecten tegelijk te starten in de hoop dat er twee slagen. Maar hier lukt alles. Hier zijn alleen mijn eigen verstand en behoefte aan slaap beperkende factoren.’

In 2010 plaatste het onderzoeksbureau Thomson Reuters hem op een lijstje van de Hottest Scientific Researchers van de wereld. Nu, in 2013, bekronen de NWO Spinozapremie en een ERC Advanced Grant zijn prestaties. ‘De Spinozapremie is de belangrijkste Nederlandse wetenschapsprijs. Ik ben er echt heel blij mee. Was ik in Rusland gebleven dan waren mijn kansen op zo’n erkenning denk ik verwaarloosbaar geweest.’

Zijn verhuizing naar Nederland bracht Mikhaïl Katsnelson kortom groot wetenschappelijk succes, maar ook een diep, nostalgisch verlangen naar Rusland en zijn eigen taal. ‘Er ontbrak iets aan me. In het Russisch ben ik een veel leuker, intelligenter iemand. Engels gaat wel, maar met mijn primitieve Nederlands voel ik me een totale idioot.’

‘Alleen lezen was me niet genoeg. Ik ben een actief persoon, schrijven bleek beter te werken om het Russisch actief te houden. Dichten begon

als een spel. In het begin maakte ik pastiches op beroemde Russische gedichten, een prima manier om de techniek te leren. Een jaar of vijf geleden bereikte ik een faseovergang: mijn poëzie was goed genoeg om gezien te worden.'

Een faseovergang; de natuurkundige kiest een natuurkundige term. Dicht hij wel eens over wetenschappelijke onderwerpen? De lieflijke vrijheid van elektronen in grafeen? Het raadsel van Schrödingers kat? 'Nee, juist niet. Daar kan ik het genoeg over hebben in mijn academische netwerk. Ik dicht over wat er binnen in mij gebeurt. Soms is of ik naar muziek luister die ik nog niet ken, die ik alleen nog maar hoeft te noteren. Het is een mystiek gevoel, alsof ik de ontvanger ben van iets van buiten, vergelijkbaar met een religieuze ervaring. In het begin schreef ik het dan vol ontzag in een keer op zoals het binnenkwam. Inmiddels heb ik genoeg zelfvertrouwen om er aan te sleutelen en te schaven.'

Katsnelson is belijdend Russisch Orthodox. 'Daar word ik soms scherp op aangevallen door collega's. Ik vind religie en wetenschap elkaar niet uitsluiten. Ik ben tegen 'scienticism', de overtuiging dat wetenschap de enige bron van ware kennis is. De werkelijkheid is zo complex, dat we die alleen kunnen beginnen te begrijpen als we er op verschillende manieren naar kijken. Na bijna tien jaar studie van grafeen, toch een heel simpel materiaal, bestaand uit één soort atomen, in maar twee dimensies, kunnen we nog niet bewijzen dat wat we erover beweren waar is. Als grafeen al te complex is, wat kunnen we dan met zekerheid beweren over zoiets als de psyche?'

De poëzie van Katsnelson krijgt erkenning. Het online literair tijdschrift Vechernii Gondolier (De Gondeliers Avondpost) plaatste zijn gedichten en zijn eerste voorleesavond in 'zijn stad' Jekatarinenburg in de zomer van 2013 was een groot succes. Afspraken voor regelmatige publicatie in een aantal tijdschriften zijn gemaakt. 'Het gebeurt me

steeds vaker dat mensen op een congres op me afkomen, niet om over fysica te praten, maar om te vertellen dat ze mijn gedichten lezen.'

Met de uitgave van deze kleine keuze uit zijn werk wil de Radboud Universiteit Nijmegen ook zijn Nederlands- en Engelssprekende collega's en vrienden in de gelegenheid stellen om kennis te maken met de andere kant van de wetenschapper. Een eerbetoon aan één van haar grootste wetenschappers en een aimabel mens: Misha Katsnelson.

PREFACE

From longing for Russia a poet was born: theoretical physicist Mikhail Katsnelson. In 2002, he came to the West – grudgingly, bitterly, a 45 year old set in his own ways and views of the world. Still, the writing was on the wall: with the break-up of the Soviet Union, scientific research in the country lost whatever priority it ever had, and life in academia became next to impossible. In 2004, Katsnelson was offered a professorship at the Radboud University in Nijmegen, the Netherlands. While there, he met two experimental physicists, Andre Geim and Kostya Novoselov who had just synthesized graphene – the most elusive of carbon’s crystalline forms – for the first time. For that feat, the duo was awarded the Nobel Prize for Physics in 2010. The three Russians hit it off immediately, and soon the versatile theoretician Katsnelson proved himself indispensable for understanding the bizarre and wonderful properties of two-dimensional carbon. Before he knew it himself, Katsnelson’s scientific career was going full speed ahead once again, and his other research interests flourished as well.

“It may be from the legacy of my Soviet period. I used to start a hundred projects at a time – only to finish two of them successfully. Over here, everything works. Here, my own intelligence and the need for sleep are the only limiting factors.”

In 2010, the research company Thomson Reuters named Katsnelson one of the worlds’ top ten researchers. Today, in 2013, the Spinoza Prize of the Netherlands Organisation for Scientific Research and an Advanced Grant from the European Research Council crown his achievements. “The Spinoza prize is the highest scientific prize in the Netherlands. I’m thrilled. Had I stayed in Russia, my chances of being recognized at such a high level would have been negligible, I am sure,” said Mr. Katsnelson.

Moving to the Netherlands may have been good for his scientific career, but it left Katsnelson longing nostalgically for his native Russia and her

beautiful language. “I felt incomplete,” he explains. “Something was missing. When I speak Russian I’m a much nicer person. Funnier, brighter. English is okay, but when I speak my primitive Dutch I feel like an idiot.”

“Reading alone wasn’t good enough. I am an active person, and writing turned out to be a better way to keep my Russian language skills active. Writing poetry started as a game. I wrote variations on famous Russian poems, an excellent way to learn the technique. One day, five years ago or thereabouts, I experienced a phase transition. My poetry was finally good enough to be made public.”

A phase transition, how appropriate. The physicist chooses a physics term. Does science turn up in his poems – the sweet freedom of electrons in graphene, perhaps? Or the enigma of Schrödinger’s cat? “No, not at all,” says Mikhail. “I have plenty of opportunities to discuss science with my academic peers. No, my poetry is rooted in my inner world. Sometimes a line from an existing poem inspires me, or maybe a memory, or a song. Sometimes it feels as if I am listening to music that I do not know yet, and the only thing I have to do is write it down. It is a mystical feeling – it’s as if I am receiving something from outside of myself. You could compare it with a religious experience. At the beginning, I wrote it all down verbatim, in great awe. But I have gained enough confidence now to improve on the first inspiration and polish it.”

Katsnelson is a practising Russian Orthodox Christian. “Many of my colleagues argue with me fiercely. Regardless, I don’t feel that being religious and a scientist is somehow incompatible. I oppose ‘scienticism’ – the conviction that science is the only source of true knowledge. Reality is so complex that we can only begin understanding it by looking at what’s around us from different perspectives. One thing I have learned from working with graphene for almost ten years is that even such a simple material – made from atoms of a single kind and in only

two dimensions – is far too complex to prove mathematically that what we think is happening is true. How could we advocate for science as the only way to understand such complex systems as the human psyche?”

His poetry has been well received. An online literary magazine, Vechernii Gondolier (The Gondoliers' Nightly), published some of his poems, and the first public reading in his home town of Yekaterinburg in the summer of 2013 was a big success. A number of print magazines have agreed to publish some of his poetic oeuvres. “Increasingly, people approach me at scientific symposia not to talk physics but to tell me they have read my poems,” says Mr. Katsnelson.

With this small publication of Mr. Katsnelson's selected poems, the Radboud University of Nijmegen wants to give his Dutch and English speaking colleagues and friends an opportunity to become familiar with the scientist's lyrical side. It is but a small token of our appreciation for one of our most outstanding scientists and a dear friend: Misha Katsnelson.

ПРЕДИСЛОВИЕ

От тоски по России родился поэт, физик-теоретик Михаил Кацнельсон. В 2002 году по-особому смотрящий на мир 45-летний учёный с горечью и скрепя сердце переехал на запад. Однако перемены были предначертаны задолго до этого: после распада Советского Союза научно-исследовательская деятельность в стране утратила и без того не особенно привилегированное положение, а жизнь в научном сообществе и вовсе стала невозможной. В 2004 году Кацнельсону предложили должность профессора в Университете Радбауда в городе Неймегене в Нидерландах. Здесь он познакомился с двумя физиками-экспериментаторами, Андреем Геймом и Константином Новосёловым, которые тогда впервые синтезировали графен – новую кристаллическую форму углерода. За это открытие учёные получили Нобелевскую премию по физике в 2010 году. Трое русских сразу нашли общий язык, и вскоре вклад разностороннего теоретика Кацнельсона стал незаменим для понимания странных и удивительных свойств двумерного углерода. Он не успел и опомниться, как его научная карьера снова взлетела вверх, одновременно его другие исследовательские проекты продолжили набирать силу. «Возможно, это наследие моей жизни в советское время. Я начинал сотню проектов одновременно для того, чтобы довести до конца всего два. В Нидерландах же всё проще. Единственными ограничивающими факторами здесь являются мой собственный интеллект и потребность во сне».

В 2010 году аналитическая компания Thomson Reuters включила Кацнельсона в десятку наиболее востребованных мировых исследователей. В 2013 году его достижения были отмечены Премией Спинозы от Нидерландской организации по научным исследованиям и Грантом для ведущих учёных от

Европейского исследовательского совета. «Премия Спинозы – наивысшая научная награда в Нидерландах. Я очень тронут. Останься я в России, мои шансы быть признанным на столь высоком уровне были бы ничтожны, я уверен в этом», – говорит господин Кацнельсон.

Возможно, переезд в Нидерланды и поспособствовал продвижению научной карьеры Михаила Кацнельсона, но оставил его тосковать по родной России и её прекрасному языку. «Я чувствую себя неполноценным, – объясняет он. – Чего-то не хватает. Когда я говорю по-русски, я лучше. Смешнее, ярче. С английским всё более-менее, а вот, говоря на моём примитивном нидерландском, я чувствую себя идиотом».

«Чтения в одиночестве не достаточно. Я активный человек, и письменное изложение своих мыслей стало для меня наилучшим способом поддерживать свой русский язык в активном состоянии. Написание стихов начиналось как игра. Я переделывал известные русские стихотворения, что оказалось прекрасным способом освоить технику. Однажды, пять лет назад или около того, произошел фазовый переход. Мои поэтические навыки к тому времени достигли той ступени, когда стихотворения можно было представить публике».

Фазовый переход, как кстати. Физик выбрал физический термин. Наука превратилась в поэзию – возможно, сладкая свобода электронов в графене? Или загадка кота Шрёдингера? «Нет, вовсе нет, – говорит Михаил. – Я могу обсудить науку с моими коллегами. Нет, моя поэзия растет из моего внутреннего мира. Порой меня вдохновляет строка из уже

существующего стихотворения, воспоминание или песня. Иногда кажется, что я слушаю музыку, которую ещё не знаю, и всё, что я могу сделать, это записать её. Это мистическое чувство, как будто я получаю что-то изнутри себя. Подобное можно сравнить с религиозным опытом. Вначале я был под очень большим впечатлением и записывал всё так, как приходило в голову. Но теперь я обрёл достаточно уверенности, чтобы совершенствовать первоначальные идеи и доводить их до ума».

Кацнельсон – православный христианин. «Многие из моих коллег горячо спорят со мной. Так или иначе, я не считаю, что быть верующим и учёным несовместимо. Я против сциентизма – убеждения в том, что наука является единственным источником истинных знаний. Реальность настолько сложна, что мы можем начать её понимать, только рассматривая окружающую действительность с разных точек зрения. Главное, что я понял, проработав с графеном почти десять лет, – это то, что даже такой простой материал, созданный из атомов одного сорта и всего в двух измерениях, слишком сложен, чтобы доказать математически, что то, что мы предполагаем, – правда. Как мы можем утверждать, что наука является единственным способом понять настолько сложную систему, как человеческая психика?»

Поэзия Кацнельсона была тепло принята. Литературный онлайн-журнал «Вечерний гондольер» опубликовал несколько его стихотворных сборников. Также очень успешно прошло первое публичное чтение в его родном городе Екатеринбурге летом 2013 года. Несколько печатных журналов согласились опубликовать некоторые из его поэтических сочинений. «Всё больше и больше людей на научных симпозиумах обращается

ко мне, чтобы поговорить не о физике, а рассказать мне о том, что они прочли мои стихотворения», – говорит Михаил Кацнельсон.

При помощи этой небольшой публикации избранных стихотворений господина Кацнельсона Университет Радбауда в Неймегене хочет дать возможность коллегам и друзьям, говорящим на нидерландском и английском языках, ознакомиться с лиричной стороной учёного. Это лишь маленькая дань уважения одному из наших самых выдающихся деятелей науки и дорогому другу Мише Кацнельсону.

НЕВЫУЧЕННЫЕ УРОКИ

У дома Лота собралась толпа
И странников постыдно возжелала,
К могучим крыльям ангельским слепа.
У многих там и вовсе не стояло.
Не член их вел, но сердце, трепеща
От сладостного слова “сообща”,
На мерзостные Господу дела.
Их тоже, разумеется, не стало,
Когда пролились сера и смола.
А нам все мало. Все нам, сукам, мало.

UNLEARNED LESSONS

The house of Lot was by a mob beset
His guests the object of unbridled lust
Blind to great angel's wings, blind to regret
And yet they weren't there to simply bust
A nut. Indeed, sex never could suffice
Many a thousand hearts as one entice
To grave transgressions that the Lord doth spurn
Predictably, they brought about the day
When fire and brimstone washed them all away
A wiser people might foresee their turn
But not us, no, we never fucking learn.

LESSEN NIET GELEERD

Voor Lot's huis was een menigte bijeen
gênant was het gehunker naar de vreemden,
een stijve had beslist niet iedereen.
Wel blind voor engelvleugels die het zicht benemen.
Geleid, niet door hun lul, maar 't hart is in extase
over 'in gemeenschap', die verrukkelijke frase
voor die voor God zo schandelijke daden.
Ook zij zijn, vanzelfsprekend, overleden,
werden met pek en zwavel overladen.
Maar wij zijn nooit tevreden. Nooit zijn wij, schoften, tevreden.

РОЖДЕСТВО

Войти в материю, в молекул копошенье,
В пространство, время, в плоть, в плетение белка,
Сюда спуститься из такого далека...
Что после этого любое поношенье?

Спуститься в мир, где энтропия, злая смерть,
Где не убьют, так сам умрешь в дряхленья муке,
Но не дадут, прибьют гвоздями ноги-руки,
И треснет враз Тобой сделанная твердь,

Чтоб освятить Собой вот этот мир земной -
Волхвы, верблюды, виноградники и сети,
Хлеба и рыбы, все, что есть на белом свете,
И чтоб сказать – оставь свое, иди за Мной.

CHRISTMAS

To come from so up high all the way here
To clothe in matter, in a tangled mesh
Of molecules, in space and time and flesh
After all that, what is a little smear?

Into a world of rot and ruin and lack
Where torments of old age they seem so sweet
Compared to pointed nails in hands and feet
Causing Your perfect firmament to crack

To make this world a little more divine
For sinners and for saints and everyone
Who feeds or breeds or bleeds under the sun
And then to tell us, leave it and be Mine.

GEBOORTE

Materie binnengaan, in moleculen wroeten,
in ruimte, tijd, in lichaam, eiwitvlechtsel,
van zo'n grote afstand dalen naar zo'n stelsel...
is het dan erg om laster te ontmoeten?

Afdalen naar ontaarde wereld, een wrede dood,
waar men niet moordt, maar zelf in seniele kwelling sterft,
da's niet gegund als men spijkers in hand en voeten kerft,
en splijt subiet de door Jou geschapen kloot,

om met Zichzelf deze planeet te wijden -
wijzen, wijngaarden, netten en kamelen,
brood en vissen, al waarmee God de aarde kon bedelen,
om te zeggen: laat alles achter en volg Mij.

ИЗ НОВОСТЕЙ

По сообщениям из Вифлеема, группа младенцев
Пыталась организовать в городе беспорядки.
Спокойствие восстановлено. Виновные понесли
Заслуженное наказание. Так называемые волхвы,
Распускающие злонамеренные слухи о рождении
Так называемого Царя Иудейского, объявлены
В международный розыск. На сайте Его Величества
Выложены новые материалы о молодежной политике.
Опрошенные нами эксперты единодушны в оценках:
Имя Его Величества Ирода останется в веках.

ON THE NEWS

According to reports from Bethlehem, a group of infants
Attempted to sow unrest in the city.
Peace has been restored. The culprits were
Punished accordingly. The so-called “wise men”,
Spreading malicious rumors about the birth of
An alleged King of Judea, are wanted
Internationally. His Majesty’s site has been updated
With new materials on national youth policies.
Surveyed experts are unanimous in their assessment:
His Majesty’s Name will live on for ages.

NIEUWSBERICHT

Volgens Bethlehem heeft een groep babies
geprobeerd onrust te stoken in de stad.
De rust is hersteld. De schuldigen hebben
hun verdiende straf gekregen. Zogenaamde wijzen,
die kwaadwillige roddels over de geboorte
van de zogenaamde Koning der Joden verspreiden, worden
internationaal gezocht. Op de site van Zijne Majesteit
is nieuwe informatie over het jeugdbeleid.
Door ons bevroegde deskundigen oordelen eensgezind:
de naam van Zijne Majesteit Herodes is bewaard voor de eeuwigheid.

ОСТРОВ ДОКТОРА МОРО

Вежливо улыбаться – это закон, здороваться при встрече,
Не есть сырого мяса, никогда не давать инстинктам воли.
Человек – царь природы, его никто уже не посмеет калечить,
Выструганного из зверя, наспех отмытого от воплей и боли.

Мастер способен найти человека без всякого фонаря,
Сделать из гориллы, гиены, свиньи, да хоть утконоса,
Невозможно представить, чтобы все это оказалось зря.
Вот что важно, а не то, что не изобрели еще наркоза.

Все для нашего же блага, а не оправдавшие Его ожидания,
У кого при досмотре найдется не лицо, а звериная морда,
Возвращаются на необходимую переделку в Дом Страдания
И учатся гордо реять и звучать, соответственно, гордо.

THE ISLAND OF DOCTOR MOREAU

Smile, be nice, say hi and please and thank you--that's called manners
Never eat meat raw, always keep your true impulses hidden
Nobody messes with man--the true king of nature sans banners
Carved from a beast, hastily washed but no less flea-ridden

A master can spot a human in any light, in any season
Fashion one from an ape, a pig, a creature of every conceivable shade
It's hard to imagine that all this could be without rhyme or reason
That's what's important, and not that the anesthetic has not yet been made

All is for our own good, and those who fail to meet His expectations
Boasting not a face but a muzzle with an animal's sheen
Will return to the House of Torment for alterations
A failed and abject prototype of the Machine.

HET EILAND VAN DOKTER MOREAU

Beleefd glimlachen is de wet, begroeten bij ontmoeten,
eet geen rauw vlees, hou instincten altijd aan de lijn.
De mens is heerser der natuur, voor zijn verminking zal men boeten,
uit beest gebeend, in aller ijl gewassen van gejammer en van pijn.

De meester vindt een mens zonder enige vorm van licht,
en maakt hem uit gorilla, hyena, varken, ja zelfs anaconda,
Onvoorstelbaar dat dit alles zinloos zou zijn verricht.
Dát is belangrijk en niet, dat narcose nog niet was uitgevonden.

Alles voor ons eigen bestwil, maar wie niet aan Zijn verwachting heeft voldaan,
die bij inspectie geen gezicht heeft, maar het ponem van een dier,
moet naar het Lijdenshuis terug en de nodige aanpassing ondergaan
en leert fier te wapperen en imponeren, respectievelijk, fier.

ЭВОЛЮЦИЯ

Боль и тоску тех, что Землю до нас населяли
Глина и уголь хранят, известняк и песчаник,
Паче же – нефть. Может, станем мы нефтью когда-то
Тоже, и топливом будем для новых животных,
Что возомнят о себе, будто разум имеют.
Жизнь им отравим, для них незаметно – вот месть побежденных.

EVOLUTION

The longing and pain of our Earth predecessors
Rest in deposits of coal, sand and limestone
And--above all--in oil. Someday we too might be oil
Fuel for a new breed of creatures
Conceiting themselves intelligent
We'll poison their lives surreptitiously--a quiet revenge
Of the vanquished.

EVOLUTIE

De pijn en verveling van hen, die de Aarde vóór ons bevolkten
zijn door leem en steenkool bewaard, door kalksteen en zandsteen,
maar meer nog door olie. Misschien worden wij ooit olie
net zo, en vormen we brandstof voor nieuwe dieren,
wat zullen ze zich wel niet inbeelden, alsof ze verstand hebben.
We zullen hun leven vergiftigen, ongemerkt – ziedaar de wraak van
de overwonnenen.

НОВАЯ АТЛАНТИДА

Наш мир утоп, как древле Атлантида,
Но странною покрылся он водою.
Дышать здесь можно. В основном, мы живы.

И даже если жаберные щели
У нас открылись милостью богов,
То незаметно. Выглядим, как люди.
Хотя, возможно, просто мы забыли,
Как люди выглядят. Дома, бульвары
На месте, только вид их изменился.
Не стало птиц, и проплывают рыбы
По улицам, а мы идем, как прежде,
По ним – сквозь муть воды и колыханье
Сменивших клены водорослей. Можно
Не замечать и толщи океана,
Столь велика привычки злая сила.

NEW ATLANTIS

Our world has drowned like the Atlantis of old,
Yet the water that filled it is strange.
We can breathe. We're alive, more or less.
And if, as the gods are merciful,
Our bodies grew set of gill slits, we didn't
Even notice. Indeed, we still look human.
Or maybe it's just we've forgotten
What human looks like. Buildings and avenues
Are all in place, only the view is different.
Instead of birds flying, fish are swimming
In the streets, while we walk as before
Through the murk of the water and the heaving
Of seaweed in a post-maple world. You might not
Even notice the body of the ocean,
So great is the devious force of habit.

NIEUW ATLANTIS

Onze wereld is gezonken, als het oude Atlantis,
maar wel bedekt met vreemd water.
Ademen kan hier. Globaal genomen zijn we levend.
En zelfs als onze kieuwspleten
bij genade van de goden geopend zijn,
dan toch onzichtbaar. We zien eruit als mensen.
Hoewel, mogelijk zijn we gewoon vergeten
hoe mensen eruitzien. Huizen, boulevards
op hun plaats, alleen hun aanblik is veranderd.
Vogels gingen heen, en vissen zwemmen
door de straten, en wij lopen als voorheen,
erdoorheen – door drab van water en het wiegen
van het wier waar esdoorns ooit stonden. Ook kan ons
de massa van de oceaan ontgaan,
Zo groot is de boze macht der gewoonte.

И КОРАБЛЬ ПЛЫВЕТ

Наше внутреннее пространство
Постепенно заселяется
Постоянными обитателями,
Которые живут в нашей памяти,
Но не могут сойти на берег,
В так называемую реальность.
Со временем, их все больше,
И тогда визитерам с берега
Становится на корабле неуютно –
Ведь не каждый согласится
Делить пространство с призраками,
Пусть даже ненадолго.
Приходится проводить все больше
Времени в компании тех,
Кто, для внешнего мира,
Уже не существует.
А когда мы сами сходим
На берег (все реже и реже),
На нас там странно смотрят
И, кажется, нам не рады.
Да и ходить по булыжникам
Все трудней и трудней.
И вот, в какой-то момент,
Мы обнаруживаем, что порт
Смутно виднеется вдали,
Вокруг лишь вода и чайки
(Почему-то черного цвета),
Пассажиры высыпали на палубу
(Ох, сколько же их собралось),
И корабль плывет.

AND THE SHIP SAILS ON

Our inner space
Is always being settled
By permanent occupants,
Dwelling in our memory,
Yet incapable of going ashore
Into the so-called reality.
Their numbers grow with time,
And visitors from the land
Start feeling uneasy on the ship--
Indeed, not everyone is cool
Sharing space with ghosts,
Even for the short term.
One is then forced to seek
The company of those
For whom the outside world
No longer exists.
And when we go shore
(Which happens less and less),
They look at us askance,
Hardly glad to see us.
To boot, walking the cobblestones
Becomes harder and harder.
Until the moment when the harbor turns
Into a dusky speckle in the distance,
And we're surrounded by water and seagulls
(All of them black for some reason).
The passengers pour onto the deck
(My, there are so many of them),
And the ship sails on.

EN HET SCHIP VAART

Onze innerlijke ruimte
raakt geleidelijk bewoond
met permanente bewoners,
die in ons geheugen huizen,
maar ze kunnen niet aan wal,
in de zogenaamde realiteit.
Gaandeweg, zijn het er steeds meer,
en voor bezoekers van de wal
wordt het op het schip onaangenaam
want niet iedereen is bereid
de ruimte met spoken te delen,
zelfs al is het maar voor even.
Dat wordt nog meer tijd
doorbrenge in gezelschap van diegenen,
die, voor de buitenwereld,
al niet meer bestaan.
Maar wanneer we samen
van boord gaan (steeds zeldener en zeldener),
worden we daar vreemd bekeken
en zijn we niet welkom, zo lijkt.
Ja, ook het lopen over keien is
steeds moeilijker en moeilijker.
En zie, op enig moment,
ontdekken we de haven
die schemert in de verte,
rondom slechts water en meeuwen
(zwarte, om de een of andere reden),
de passagiers massaal aan dek
(och, met hoeveel zijn ze wel niet)
en het schip vaart.

СЬЕРРА ЛЕОНЕ

В джунглях нет, говорят, прошлогодней подстилки, как в наших
Худосочных лесах, потому что все в дело идет.
Смерть есть жизнь, жизнь есть смерть, а в конце только черная сажа,
Элемент номер шесть, порождение звезд, углерод.
Порождение звезд, углерод, упакован в алмазы
Под давлением глубин, и подсунут, как рыбе блесна.
Он приятен на вид. Остальное – лишь пышные фразы.
Независимость. Родина. Племя. Свобода. Война.
Вот боец удалой с погремушкой и с автоматом.
Вот богиня судьбы, слабоумна, глуха и слепа.
Мухи к мухам, котлеты к котлетам, караты к каратам.
За бабло. За металл. За алмазы. За маму. За па.

SIERRA LEONE

In the jungle, they say, you won't find last year's beds underfoot
Unlike our sapless woods, no redundancies enter the mix
Death is life, life is death; in the end all things turn to black soot
Mighty carbon--the offspring of stars, element number six
Pressurized in the bowels of the earth and packed into diamonds
Carbon, the fancy new bait for two-legged fish
It's pretty to look at, you see. All else are just pompous words
Independence. Home. Freedom. Tradition. An impossible wish.
Behold a warrior proper--one hand holding a lethal grenade
The other a maraca. Deaf as stone is the goddess of fate
Feebleminded and blind. Carat to carat, blade to blade
For mommy. For daddy. For metal. For dollars. For hate.

SIERRA LEONE

In de jungle is geen overjarig stro, zoals het doet
in onze lange, slappe bossen, immers alles is bouwstof.
Dood is leven, leven is dood, en aan het eind rest alleen zwart roet,
element nummer zes, product van de sterren, koolstof.
Product van de sterren, koolstof, verpakt in diamanten
onder druk van diepten, ons aangesmeerd als kunstaas aan een rog.
Ze zijn aardig om te zien. Maar verder frasen – exuberante.
Onafhankelijkheid. Vaderland. Stam. Vrijheid. Oorlog.
Daar, een dappere strijder met mitrailleur en rolschaats.
Daar, de godin van het lot, doof, blind en mataglap.
Vliegen bij vliegen, gehaktbal bij gehaktbal, karaats bij karaats.
Voor de poen. Voor het metaal. Voor de diamant. Voor mama. Voor pap.

ОСЕНЬ

Деревьям эти листья не нужны.
Они свое достойно отслужили.
Теперь их на асфальте разложили,
А с новыми – заминка до весны.

Но как прекрасен серо-желтый хлам.
То, что естественно, не портит вида.
И город тонет. Так и Атлантида
Ушла на дно морское по делам.

Нас ждет зима, снаружи и внутри.
А все, что наработано веками,
Спрессуется в янтарный чистый камень
И каждого попросит – повтори.

AUTUMN

Formerly from the trees' luxuriant frock
Carpets of leaves now line the concrete floor
Steady and true, knocking on winter's door
We wait for the spring batch to come in stock

A flood of patterns in distinct decor
The lovely heaps of grey and yellow trash
The city drowns. Just as once with a splash
Atlantis sank down to the ocean floor

As winter hovers, following in tow
Eons and centuries and all we've known
Will be compressed into an amber stone
And bid mankind to have another go.

HERFST

De bomen hebben de bladeren niet meer nodig.
Zij hebben waardig dienst gedaan.
Nu zijn ze op het asfalt uit elkaar gegaan
en tot de lente geen nieuwe voorloperig.

De mooie grijsgele zoi ligt te blaken.
Uitzicht bederft niet door wat natuurlijk is.
En de stad vergaat. Net als Atlantis
naar de kelder ging voor zaken.

Ons wacht de winter, van buitenaf en binnenin.
En al het vergaarde door de eeuwen heen,
perst zich samen in zuiver barnsteen
aan alles wordt gevraagd: graag vanaf 't begin.

ПРО ПЛЮШЕВОГО МЕДВЕДЯ

Не помню, сколько лет мне было.
Болел, и в садик не пошел.
Наверно, горло обложило.
Сначала было хорошо.

Лежишь себе, читаешь книжку
И размышляешь головой.
Вдруг понял – плюшевый мой мишка
На самом деле неживой.

Не все живые, с кем играем.
Кот Мурзик жив, а мишка нет,
И он за очень страшным краем -
Не медвежонок, а предмет.

И если кто за краем этим,
Он никогда не оживет,
Что ни случилось бы на свете,
Пусть даже много лет пройдет.

Мы плакали с медведем вместе,
Дуэтом твари и творца.
Я до сих пор, сказать по чести,
В себя пришел не до конца.

MY TEDDY

I was a kid, the day was sunny
How old? Truly, I can't recall
My throat was sore, my nose was runny
But all in all, it was a ball

I settled in, curled up with a book
Mind running wild inside my head
When suddenly, in my perfect nook
It hit me: my teddy was dead

As a playmate, Teddy was just fine
And still deserving of my care
Yet beyond a terrifying line
He was an object, not a bear

And such he would remain forever
Though I may plead and yell and cry
A rather pointless endeavor
As the years come and pass us by

We wept on one another's shoulder
Savored this cruel and bitter lie
I realize now as I grow old(er!)
I never really said goodbye.

VAN EEN PLUCHEN BEER

Ik weet niet meer hoe oud ik was.
Waarschijnlijk was mijn keel beslagen.
'k Was ziek en ging niet naar de kleuterklas.
Eerst had ik nog geen klagen.

Je ligt in bed, je leest een boekje
en peinst wat in je hoofd.
Ineens begreep ik: mijn pluchen Bruintje
was feitelijk gewoon dood.

Kat Spinner leeft, maar Bruintje niet, want
niet ieder leeft waarmee ik me omring.
En achter die hele enge rand
is hij geen beertje, maar een ding.

En eenmaal over de rand
komt hij toch nooit tot leven,
al staat de wereld in de brand
en zijn de jaren voortgedreven.

We huilden samen, beer en ik,
het schepsel en de schepper een koraal.
Tot op heden, ik zeg u eerlijk,
ben ik er nooit meer van gekomen, niet helemaal.

Для леммингов не нужен крысолов,
У них в душе пронзительный мотив
Звучит все громче, смыслом наградив,
И вот из всех заброшенных углов,

Из всех щелей, туннелей, городов,
Внезапно опостылевших квартир,
Нося простую шкурку, как мундир,
А ритм все четче, четче – будь-готов,

Они идут, покрыла землю плоть,
Они растут духовно над собой,
А звук гремит архангельской трубой,
Которую уже не побороть,

Не заглушить, в себя вобрать, нести,
Мотив в костях, и в нервах, и в хребте,
И вот к последней подошли черте
И растеклись по Млечному Пути.

Lemmings know not the meaning of retreat
Within their soul resounds a strident tune
Impassioned and to foreign thoughts immune
Driving them forth from every barren street

From every hole and corridor and suite
Loving the beat and longing to transform
Their hide into a proper uniform
To merit suckling at the Party's teat

They walk upon the earth a rabid mob
A pestilential unison of feet
Parading to the same frenetic beat
Having long pulverized the volume knob

Never to question, always to obey
Their slogans burned in bone and nerve and spine
To cross the end of their misguided line
And dissipate throughout the Milky Way.

Een rattenvanger zal lemmingen niet baten,
hun ziel bevat een doordringend leitmotiv
het klinkt steeds harder, beloond als het is met perspectief
en kijk, uit alle verlaten hoeken en gaten,

uit alle kieren, tunnels, steden, midden op de straat
uit een plotseling beu geworden huis,
gehuld in een simpele vacht als buis,
een ritme steeds helderder en helderder – wees paraat,

ze lopen, bedekken de aarde met hun lichaam
en stijgen geestelijk boven zichzelf uit,
uit de aartsengels bazuin schalt geluid,
dat al lang niet meer is te weerstaan,

niet te overstemmen, verdraag het en wordt één
het motief in botten, in zenuwen, in ruggengraat,
en dan kwamen ze bij het laatste prikkeldraad
en vloeiden over de Melkweg uiteen.

Наверно, если б не было войны,
Двадцатого, вообще, чумного века,
Носили б мы одежды белизны,
Как снег до появленья человека.

Наверно, если б не было войны,
Мы были бы, как ангелы, крылаты,
От грешных дел земных отстранены,
С руками, как у Понтия Пилата -

Омытыми, чтоб не было вины,
Весьма собою гордые, к тому же...
Наверно, если б не было войны,
Стряслось бы с нами что-нибудь похуже.

One might presume that if it weren't for war
The recent centuries of human blight
Rather than limp, society would soar
While wearing garb of pure, unsullied white

One might presume that if it weren't for war
We'd be like angels, winged and fair and grand
Estranged from all iniquity and gore
With hands like Pontius Pilate's, noble and

Washed clean of blame, cleaner yet than before
Our egos smug and bloated like a toad
One might presume that if it weren't for war
We'd take an even more pernicious road.

Vermoedelijk, als het niet tot oorlog had geleid,
In de twintigste, al met al een pesteeuw,
droegen we kleren van een witheid,
als voor enig mens'lijk spoor in de sneeuw.

Vermoedelijk, als het niet tot oorlog had geleid,
dan zouden we als engelen zijn, gevleugeld dus,
de handen af van aardse zondigheid,
zoals bij Pontius Pilatus –

gewassen, om zonder schuld te zijn,
zeer zelfingenomen en bovendien...
Vermoedelijk, als het niet tot oorlog had geleid,
hadden we grotere verschrikkingen gezien.

Не свет, слепящий в синей вышине,
Над пальмами и белыми домами,
Чреватый гневом, Божьими громами
И душами в бушующем огне,

Но свет неяркий, чистый Божьей Славы
В вечернем небе слабою звездой,
И лошади над темною водой
Не торопясь покосывают травы.

It's not the blazing light in a blue sky
Illuming palm trees and their flawless frame
Channeling the Lord's wrathful, watchful eye
With souls afloat in a river of flame

A faint light filled with the glory of God
A modest star pulsating overhead
Reflecting in the water's dark facade
A pair of mares is dining in their shed.

Niet het verblindend licht in het azuur,
boven witte huizen en hoge palmen,
vervuld van toorn en Goddelijk galmen
en zielen in een kolkend vuur,

maar het matte licht, zuiver van Gods woord
door een zwakke ster aan de avondhemel,
en paarden boven donkere nevel
knabbelen aan gras, ongestoord.

НОЧЬ

Я очень давно не ночевал, даже не появлялся, в этой квартире.
Не самая удачная оказалась идея, как провести лето.
В этом городе, в этой стране... Вообще, в этом мире.
Надо бы поклянчить другую Вселенную у Эверетта.
Говорят, он их делает, как хромой пьянчуга Луну.
И так же хреново. У Господа хоть получалось красиво.
Эту Вселенную, Солнечную систему, планету, страну...
Жизнь удалась. С «Жигулевского» перешел на бельгийское пиво.
Зачем-то кому-то чего-то. Всегда. Но не здесь. Не на этом месте.
Да что ж такое творится. Так и будешь ворочаться до зари.
Призрак рыбы бродит печальный,
как в «Коммунистическом Манифесте»,
Волоча прикованный аквариум, звякая цепью и пуская изо рта пузыри.
И грохот камней, такой, как будто обрушилась кладка.
Куда они все подевались, у меня их полно, но это не те.
При полном отсутствии совести, говорят, опять спится сладко.
Важнейшим из всех искусств для нас является выживание в темноте.

NIGHT

Years have passed since my last night in this apartment.
I suppose it wasn't the brightest idea to spend the summer
In this city... This country... This world.
Would that I could beg Everett for a different Universe.
They say he churns them out like the crippled cooper fashions Moons.
And just as shitty. If nothing else, at least God's handiwork looks pretty.
This Universe, this Solar System, this planet, this country...
I made it in life, having traded in Zhigulevskoe beer for the Belgian variety.
Everybody is running after something. All the time. But not here.
Pah, at this rate I'll be tossing and turning till sunrise.
The phantom of fish wanders wretchedly, like in the Communist Manifesto,
Bound to a fish tank, chains rattling, mouth oozing bubbles.
A loud and terrible crash of falling masonry
Weighs on my mind's eye, lumbering with dismay.
They say that dreams are sweet when you're totally lacking a conscience.
Of utmost importance to us is the art of surviving in darkness.

NACHT

Heel lang heb ik in dit huis niet overnacht, zelfs niet geweest.
Niet het allerbeste idee, zo bleek, voor een zomerverlet.
In deze stad, in dit land... überhaupt, op deze planeet.
Zouden om een ander Heelal moeten bedelen bij Everett.
Men zegt, dat hij ze maakt, als een gammele zuiplap de Maan.
En net zo klote. De Heer maakte tenminste goede sier.
Dit Universum, het Zonnestelsel, de planeet, de oceaan...
Mijn leven is geslaagd. Van 'Zjigoeljovskoje' ging ik over op Belgisch bier.
Om de een of andere reden, voor iemand, voor iets. Altijd.
Maar niet hier. Niet in dit gewest.
Ja, wat gebeurt er allemaal. Zo blijf je woelen tot de morgenstond.
Een spookvis waart droevig rond, als in het 'Communistisch Manifest',
sjort aan het ketenend aquarium, rammelt aan de ketting,
luchtbellen uit zijn mond.
En alsof metselwerk was ingestort, zo klonk het gebulder van de keien.
Waar zijn ze allemaal gebleven, ik heb er genoeg, maar die, dat zijn niet deze.
Bij volledig gebrek aan geweten, zegt men, zal de slaap goed gedijen.
Van alle kunsten is de belangrijkste voor ons: in het donker overleven.

ЛЮБУЯСЬ ЦВЕТУЩЕЙ САКУРОЙ

Мир с нами по-хорошему – и мы с ним по-хорошему.
Мир с нами по-человечески – и мы с ним по-людски.
Нет, рычит, бросается и пытается порвать на куски,
И порвал бы, да кто ж ему даст, даст-то, говорю, кто ж ему.

Хроника пикирующего бомбардировщика, смерти в рассрочку,
Из сырой темноты в сырую темноту, а потом в мир теней,
С возможностью по дороге радоваться каждому цветочку,
Отчего еще сильнее обидно, отчего обидно, говорю, еще сильнее.

ADMIRING A BLOSSOMING SAKURA

If the world treats us well, we repay the kindness right back
If the world lends a hand, we offer two in return
Instead it growls like a beast eyeing its favorite snack
Sure to devour us if we don't fight back and learn

On the news a bomber dives, renting death by the hour
Out of and into darkness, then into a hereafter
Along the way he revels in every bush, every flower
A pill so bitter, it can only be masked by laughter.

GENIETEN VAN KERSENBLOESEM

De wereld en ik zijn vriendelijk met elkaar – en ik ben vriendelijk met haar.
De wereld en ik zijn menselijk met elkaar – en ik ben met haar humaan.
Maar nee, zij brijst, snelt toe en probeert alles stuk te slaan,
en stukslaan zou ze, ja, wie zal haar leren, haar leren, zeg ik, wie ook maar.

Kroniek van een duikbommenwerper, van dood in termijnen,
uit klamme duisternis naar klamme duisternis, en dan de wereld van de geesten,
maar wel met de mogelijkheid onderweg blij te zijn met het kleine,
waardoor het eigenlijk nog zwaarder kwetst, dat kwetst, zeg ik,
nog het allermeeste.

Colofon

Gedichten: Mikhail Katsnelson

Illustraties: Yury Romanov

Vertaling Russisch-Nederlands: Suïnta Uiterwaal, Oosterwolde

Vertaling Russisch-Engels vv: Mark Berelekhis, New York

Ontwerp: *gloedcommunicatie*, Nijmegen

Druk: Van Eck & Oosterink, Dodewaard

Coördinatie: Iris Roggema, Radboud Universiteit Nijmegen